

УДК 81'373.21: 81'373.6

Святослав ВЕРБИЧ

СЛОВОВІРНА СТРУКТУРА ГІДРОНІМІВ ЯК СВДІЧЕННЯ ЇХНЬОЇ АРХАЇКИ

У статті проетимологізовано гідроніми *Соболь, Солючка, Суржа, Сутиска*, зафіксовані в басейні Верхньо-Середнього Дністра, в основі яких апелятиви, оформлені за архаїчною (непродуктивною в сучасних слов'янських мовах) словотвірною моделлю з префіксом *су-* < псл. *sQ-.

Ключові слова: гідронім, префікс *су-* < псл. *sQ-, архаїчна слов'янська словотвірна модель.

Цінність онімної лексики для досліджень з історії мови беззаперечна, оскільки власні назви часто відбивають у своїй структурі результати тих явищ і процесів (фонетичних, морфологічних, словотвірних), що є спадком попередніх періодів розвитку мови. Зрозуміло, що виявлення таких формальних ознак можливе за умови докладного лінгвістичного аналізу конкретних пропріативів у колі місцевої діалектної лексики із залученням споріднених апелятивів і онімів з інших лінгвоареалів. Найбільшу мовноісторичну інформативність, як відомо, мають гідроніми, які здебільшого зберігають свою первісну структуру, хоч і нерідко фонетично видозмінену, протягом століть, не зазнаючи перейменувань. Проте і серед назв гідрооб'єктів розрізняємо давніші й пізніші утворення. Основним критерієм віднесення потамоніма до архаїчних є структурний, який дає змогу простежити еволюцію гідронімної форми від минулого до сучасності. Дослідники неодноразово зазначали, що встановлення словотвірної будови слова (власної назви) – запорука його (її) успішного етимологізування. Так, на давність слов'янських гідронімів часто вказують афікси (суфікси і префікси), які оформлюють твірну гідронімооснову, наприклад: суфікси *-jь, -адь, -оч-, префікси *a-*, *ka-* (*ko-*), *су-* та ін., непродуктивні в словотворі сучасних слов'янських мов. Одну з таких давніх дериваційних моделей демонструють гідроніми (топоніми) з преформантом *су-* < псл. *sQ- [6: 5, 461; 26: III, 791]. Похідні з цим префіксом мотивовані іменними й дієслівними основами на зразок *sQvodь, *sQpolь, *sQpěсь (*sQ- + vod-, pol-, pěs- < *voda, *pole, *pěськъ), *sQlogь < *sьlegt'i, *sQborь < *sьbero [36, 90–93]. В іменних утвореннях цей префікс виражав значення 'з'єднання, поєднання' [35, 71; 2, 22]. Важливо відзначити, що гідроніми, у структурі яких виокремлюємо префікс *су-*, поширені на давно заселених слов'янських теренах. У межах України – це насамперед Верхня й Середня Наддніпрянина і басейн Верхньо-Середнього

Дністра [22, 264–265]. Пор., наприклад, назви укр. р. *Сумир* у басейні Прип'яті на Волині < псл. **SQmirь* / **SQmьrь* [28, 256], оз. *Судеревка* (Овруцький р-н Житомирської обл.) < псл. **sQdervьka* [9, 248], р. *Суной* у басейні Дніпра < псл. **SQроь* [31, 59] та ін., рос. рр. *Сукромка*, *Сунрут* у басейні Оки [20, 86, 95, 108] < *Су-кром-ка*, *Су-нрут*, ст.-слвн. р. *Zoteska* (1318 р.) < псл. **sQtěska*, слвн. р. *Sovražnik* < **sQvorgь* [34: II, 210], пол. рр. *Sapolna*, *Sąsieka*, *Sątok* у басейнах Варти й Одери [43, 246] < псл. **sQpоьna*, **sQsěкъ* / **sQsěka*, **sQtokь*. У сфері нашої уваги в пропонованому дослідженні гідроніми, зафіксовані в басейні Верхньо-Середнього Дністра, у складі яких виокремлюємо префікс *су-* / *со-* (варіант з ослабленою лабіалізацією голосного *у*): *Соболь*, *Солючка*, *Суржа*, *Сутиска*.

Гідронім *Соболь* (р., л. Мизунки л. Свічі п. Дністра; гирло між рр. Яловий і Соколин; нп Кальна, Новий Мизунь Долинського р-ну Івано-Франківської обл. [19, 514]) уже привертав увагу О. М. Трубачова, який уважав його фонетично вторинним до **Суболь* (імовірно, **Суболь* > *Соболь* унаслідок ослаблення лабіалізації голосного *у* або затемнення етимологічної природи назви й зближення її структури з лексемою *собо́ль* 'невелика хижа тварина родини куницевих') < **sQbolь*, у якому корінь **bol-* позначає 'болото, заболочену місцевість'. У цьому ж етимологічному ряді треба пояснювати, на думку дослідника, і префіксально-суфіксально ускладнену назву р. *Соболиця* / *Суболиця* в басейні Дніпра (<**sQbolica* [22, 263]). На підтримку такої етимології вказує структурно-семантичний аналіз гідронімів і топонімів зі спорідненою суфіксально не розширеною основою **bol-*, як-от: укр. *Тісобо́ль* - ліммонім (неподалік с. Річиця Ратнівського р-ну Волинської обл.), *Прибол* - мікроойконім на Рівненщині, рос. *Вышебол* - назва поселення на Новгородщині, які В. П. Шульгач порівнює з дністерським гідронімом *Соболь**, дніпровськими *Соболиця* / *Суболиця* й услід за О. М. Трубачовим виводить від псл. **bol-* 'болото' [28, 293]. Діалектний характер псл. **bol-* підтверджують етимологічно споріднені лексеми з балтійських мов: лит. *balà*, лтс. *bala*, д.-прус. *balas* 'низьке мокре місце; калюжа; вологий в'язкий ґрунт; ставок; велика долина' [28, 293], пор. апелятиви з префіксально оформленою основою *bal-* - лит. *pābalys* 'місце поблизу болота' [28, 294], гідронім *Sabala* (А. Ванагас етимологізує цю назву у зв'язку з лит. *sabalas* 'соболь' [45, 286]) < *sa-* (відповідник псл. **sQ-* [6: 5, 461]) + *bal-*. Наведені факти - надійне свідчення праслов'янської архаїки апелятивної основи **bol-* і гідронімів (топонімів), у складі яких вона представлена, зокрема дністерського *Соболь* < псл. **sQbolь* *'болото; мокра (заболочена) місцевість'.

Назва р. *Солючка* (л. Лінини л. Дністра; нп Тершів і Велика Лінина Старосамбірського р-ну Львівської обл.; варіант *Солучка* [19, 520]) етимологічно неоднозначна. О. М. Трубачов пояснював її як неслов'янську, порівнюючи з гідронімом *Salontia* (п. Рони на заході Швейцарії) < дослов'ян. (давньоєвропейськ.) **salantiā* / **salanta* > слов'ян. **solQti-* [22, 131–132; 23, 36]. Ю. Удольф також уважав гідронім *Солючка* результатом еволюції давньоєвропейської праформи **Sala(i)ant-* < **Sal-* із гідросемантикою [44, 46]. Натомість В. П. Шульгач етимологізує цю назву як генетично слов'янську, припускаючи такі можливі шляхи її розвитку з первісного етимона: 1) префіксально-суфіксальний дериват від кореня *-луч-* < псл. *-*lQč-* < **len-k-* 'гнути': **SьlQčьka* (голосний *ь* > *о* в наголошеній позиції); 2) утворення із

* Пізніше гідронім *Соболь* В. П. Шульгач розглядав у зв'язку з коренем *-бол-* (пор. рос. діал. *бола* 'заболонь дерева') < псл. **bol* < і.-с. **b(h)el-* 'набухати, роздуватися' [29, 114].

суфіксом *-к-* від контактного мікротопоніма **Солука* (пор. назву с. *Солуки* в Яворівському р-ні Львівської обл.) < **Со-лук-а*, у якому *-лук-* < **IQk-*; 3) як форма з ослабленою лабіалізацією голосного *-у-* в префіксі **су-*: *Солучка* < **Сулучка* < посл. **SQIQčьka* < **SQ-IQčьka* [28, 185]. На нашу думку, гідронім *Солючка* треба розглядати як фонетично вторинну форму стосовно *Солучка* внаслідок книжного впливу пол. *Soluczka* [42 : XI, 54]: змішування *-l-* / *-l-* на польськокомовному ґрунті. Морфемний аналіз назви *Солучка* вможливило такий її словотвір: *Солучка* < **Солука(u)* + *-ка* (див. вище ойконім *Солуки* на Львівщині, в основі якого М. Л. Худаш убачав антропонім **Солук* [27, 193], пор. ще назву с. *Солуків* на Івано-Франківщині, яке, до речі, у польських джерелах зафіксоване як *Sulukow*, що дало підстави М. М. Габоракові трактувати ойконім *Солуків* < *Сулуків* як посесив на *-iv* < *-ov* від місцевого антропоніма *Сулук* [3, 305]). Отже, твірним для гідроніма *Солучка* міг бути або ойконім на зразок згаданого *Солуки*, або незбережений мікротопонім **Солука*. В основі топоніма *Солуки* можна вбачати особову назву *Солук* (*Солуки* – результат плуралізації *Солук*), пор. прізвище *Солук* на Львівщині [15: 2, 993] < **Сулук* унаслідок ослаблення артикуляції голосного у в префіксі (В. П. Шульгач зводить цей антропонім до посл. **SQIQkь* [30, 129]) або апелятив *сулука* у формі множини, пор. укр. діал. *сулу́ка* ‘межа між нивами’ [13, 68] < посл. **sQIQkь* / **sQIQka* (< **sьlękt'i*) із стрижневою семантикою кривизни, вигину. Апелятив *сулу́ка* > **солука* зі співвідносним значенням міг мотивувати і топонімооснову незбереженого **Солука*. Щодо споріднених утворень пор. ще посл. **oblQkь* / **oblQka* (< **oblękt'i* [32: 28, 27–28], **sьlQkь(jь)*, **sьlQka* < **sьlękt'i* [28, 271–272; 37 : III, 122], **orzlQkь* / **orzlQka* < **orzlękt'i* [32: 33, 273–276].

Гідронім *Сурґжа* (рр.: 1) л. Жванчика л. Дністра; як л. Жванця л. Дністра; між рр. Ямпільчик і Китроси; нп Кадіївці, *Сурґжа*, Нагоряни Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.; 2) п. Царилунги п. Дністра; нп Кельменці, Ленківці та ін. Кельменецького р-ну Чернівецької обл.; варіант *Шурша* [19, 540]) не має однозначної інтерпретації в колі дослідників. О. М. Трубачов кваліфікував назву *Сурґжа* як генетично слов'янську, виводячи її від праформи **sQ-rьdja* [22, 264]. Ю. О. Карпенко буковинський гідронім *Сурґжа* вважав дослов'янським утворенням, припускаючи його зв'язок з потамонімами *Сура* (пор. назву р. *Сура́* в басейні Пд. Бугу [19, 540]) й *Суроґж* [10, 192]. У цьому поясненні, на жаль, незрозуміло, яким чином гідронім *Сура* структурно пов'язаний із *Сурґжа*. Р. М. Козлова етимологізує назву *Сурґжа* на основі праформи **Sьrgja* > **Sьrža* < **sьrg-* (< **sьrgati*), враховуючи можливість різнофонемної реалізації кореневої звукосполюки *-ьr-* на слов'янському ґрунті в *-ap-*, *-ep-*, *-up-* (*-ьp-*), *-op-*, *-up-*. Семантику твірної основи **sьrg-* дослідниця відновлює в системі спорідненої, на її думку, лексики, як-от: укр. діал. *шарґа* ‘буря, дощ з вітром’, ‘сира вітряна погода’ (інакше див. [6 : 6, 381–382]), блр. діал. *шурґа* ‘дощ з вітром’, *шарґа* ‘буря’, рос. діал. *шурґа* ‘буря, заметіль’, слвц. діал. *šurga* ‘негода, дощ з вітром’, пол. *szarga* ‘буря’ [11, 122]. М. М. Торчинський і Н. М. Торчинська відносять *Сурґжу* до етимологічно незрозумілих назв [21, 448]. Вважаємо, що, аналізуючи гідронім *Сурґжа*, треба враховувати його структурні відповідники в інших слов'янських регіонах, наприклад ойконіми: блр. *Сурґжа* на Вітебщині, рос. *Сурґжа* в кол. Воронезькій і Курській губ. [41: VIII, 647], які Р. М. Козлова також розглядає в етимологічному гнізді **Sьrgj-* > **Sьrž-* [11, 122]. На нашу думку, гідроніми (топоніми) *Сурґжа* (варіант буковинської *Сурґжі* *Шурша* фонетично вторинний до *Сурґжа*). Субституцію початкового *с* > *ш* підтверджують місцеві діалекти: *шушиниці* ‘сушня’ [18, 681] < *сушениці*. Зміна *Сурґжа* > *Суриша* > *Шурша*

могла відбутися внаслідок асиміляції *c* > *ш* за місцем і способом творення) можна пояснювати в колі співвідносних слівформ на зразок рос. діал. *суржá* ‘рум’янець на обличчі’, пох. *суржáвий* ‘темно-коричневий, кольору іржі’ [16 : 42, 276–277] < **sQrǫdja* (праформу відновив О. М. Трубачов; див. вище) > **sQrǫža* – дериват із префіксом **sQ-* й основою *-rǫdj-*, етимологічно пов’язано із **rǫdja* ‘іржа’. У цьому ж структурно-семантичному контексті набуває чітких обрисів і значення рос. діал. *суржá* ‘рум’янець’ (*рум’янець* < *рум’яний* ‘який має червоний або рожевий колір’, ‘червонуватий, золотисто-коричневий відтінок’ < **rudmǣnъ* < **rudъ* [6: 5, 141]). Семантику реконструйованого географічного апелютива **sQrǫdja* > **sQrǫža* мотивувало значення кореня *-rǫdj-*, пор., наприклад, спільнокореневі географічні апелютиви: укр. діал. *иржáвець*, *ржáвець* ‘болото, іржава річка’, *иржáвина* ‘місце з іржавою водою’, *ржáя* ‘болото, де утворюються жовта залізна руда’ [6: 2, 316], рос. діал. *ржáвець* ‘іржаве болото, джерела з-під буро-залізної руди’ [4: IV, 95], блр. діал. *ржáва* ‘іржаве болото з окисом заліза у воді’, *ржáўка* ‘іржаве болото’ [33, 164–165]. Пор. також споріднені українські гідроніми з основою *Іржав-* / *Ржав-*: *Ржáвець*, *Ржáвий*, *Ржáвина*, *Ржáвка*, *Ржáвчик*, *Іржáвець*, *Іржáвка* в різних регіонах [19, 223, 460].

Назву р. *Сутиска* (л. Дністра; між рр. Кисерняк і Кам’янка; Вінницька обл.; пор. ще с. *Сутиска* Тиврівського р-ну Вінницької обл. [19, 541]) можна виводити (трансонімізація) від контактного топоніма (мікротопоніма), мотивованого географічним апелютивом *сúтисок* / *сúтиска*. На це начебто вказує негідронімна семантика зазначених лексем у різних слов’янських мовах, наприклад: укр. *сúтисок* ‘дуже вузька й тісна вулиця, тісний прохід’ [17: 4, 232], серб. і хорв. *sutjeska* ‘вузька гірська ущелина’, чес. *soutěska* ‘т. с.’ [7, 227] < псл. **sQtěskъ* / **sQtěska* [6, 485; 7, 227; 12, 99–100]. Щодо можливої вторинності гідроніма *Сутиска* до відповідного топоніма (мікротопоніма) пор. споріднені власні географічні назви в різних слов’янських регіонах: давньоукр. *Сутѣска* – назва міста у Волинській землі [24, 448], ойконіми *Сутиски* на Вінниччині (див. вище) й Сумщині [25, 526], серб. *Сутјеска* – назва ниви [5, 121], чес. *Soutěsky* – ойконім [39: IV, 139], пол. *Sąciaska* – назва міста [40, 340]. З іншого боку, поширення гідронімів на зразок укр. *Сутиска* на різних слов’янських територіях, як-от макед. р. *Сáтеска* [8, 297], серб. р. *Сутјеска* в Герцеговині [14, 878], ст.-слвн. р. *Zoteska* (1318 р.) [34: II, 210], слвц. р. **Sutéča* в басейні Морави (*fluvius Zutiska*) [46, 95], похідний гідронім *Sąciasnik* у Польщі [43, 246], переконливо свідчить про розвиток гідросемантики в слов’янських континуантах псл. **sQtěska*, наприклад: *‘річка (потік), що тече у вузькій долині (ущелині)’. На підтримку такого припущення наведемо споріднені щодо мотивації семантики гідронімооснови назви річок – укр. *Тісний* у басейні Верхнього Дністра [19, 566], слвн. *Tesnica* [34: II, 258], пол. *Cieśnica* в басейні Одеру [38, 204] та ін.

На підставі етимологічного аналізу дністерських гідронімів *Соболь*, *Солючка*, *Суржа*, *Сутиска* доходимо таких висновків:

1. Твірні основи наведених назв мотивовані апелютивами або онімами (гідронім *Солючка* < *Солучка* < *Солука(и)*), що сформувалися за архаїчною (непродуктивною в сучасних слов’янських мовах) дериваційною моделлю з префіксом *су-* < псл. **sQ-* **sQbolъ*, **sQIQkъ* / **sQIQkъ* / **sQIQka*, **sQrǫdja*, **sQtěska*.

2. Реконструйовані праформи **sQbolъ*, **sQrǫdja* не мають, наскільки вдалося простежити, підтримки в колі сучасної слов’янської апелютивної лексики з географічною семантикою, що підтверджує їхню давність.

3. Наявність у басейні Верхньо-Середнього Дністра гідронімів (топонімів), утворених лексико-семантичним способом від географічних апелютивів, що

постали на основі моделі з непродуктивним префіксом су- < псл. *sQ-, лінгвістично підтверджує висновки істориків та археологів, що прикарпатська Наддністрянщина входила в ареал проживання праслов'ян [1, 4].

Література

1. Баран В. Д. Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю / В. Д. Баран. – К.: Наукова думка, 1972. – 242 с.
2. Варбот Ж. Ж. К реконструкции и этимологии некоторых праславянских глагольных основ и отглагольных имен. X // Этимология. 1981 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. – М.: Наука, 1983. – С. 16–23.
3. Габора М. Назви населених пунктів Івано-Франківщини. Етимологічний словник-довідник / М. М. Габора. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. – 404 с.
4. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка / В. И. Даль. – М.: Русский язык, 1981–1991. – Т. I–IV.
5. Ґирић Л. Ономастика Белоаланачког краја // Ономатолошки прилози / Л. Ґирић. – Београд, 1997. – Књ. XIII. – С. 37–338.
6. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1982–2012. – Т. 1–6.
7. Иллич-Свитыч В.И. Лексический комментарий к карпатской миграции славян / В. И. Иллич-Свитыч // Известия АН СССР. Отделение литературы и языка. – М., 1960. – Т. XIX. – Вып. 3. – С. 222–232.
8. Іліаді О. І. Слов'янські мовні релікти в топонімії Балкан / О. І. Іліаді. – К.; Кіровоград: «Код», 2008. – 418 с.
9. Карпенко О. П. Гідронімікон Центрального Полісся / О. П. Карпенко. – К.: «Кий», 2003. – 317 с.
10. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини / Ю. О. Карпенко. – К.: Наукова думка, 1973. – 238 с.
11. Козлова Р. М. Славянская гидронимия. Праславянский фонд / Р. М. Козлова. – Минск: ИООО «Право и экономика», 2006. – Т. IV. – 310 с.
12. Куркина Л. В. Из наблюдений над некоторыми названиями дорог и тропинок в славянских языках / Л. В. Куркина // Этимология. 1968 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. – М.: Наука, 1970. – С. 92–105.
13. Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області / А. А. Москаленко. – Одеса, 1958. – 78 с.
14. Пујић С. Кралика хидронимија југоисточне Херцеговине // Јужнословенски филолог. – Београд, 2000. – Књ. LVI / 3–4. – С. 875–889.
15. Редько Ю. Словник сучасних українських прізвищ у двох томах / Ю. К. Редько. – Львів: Наук. т-во ім. Шевченка, 2007.
16. Словарь русских народных говоров / Под ред. Ф. П. Филина и Ф. П. Сороколетова, С. А. Мызникова. – М.; Л.; СПб.: Наука, 1966–2013. – Вып. 1–46.
17. Словарь української мови / Упоряд. з дод. власн. мат. Б. Д. Грінченко. – К., 1907–1909. – Т. 1–4.
18. Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н. В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.
19. Словник гідронімів України / Ред. кол. А. П. Непокупний, К. К. Цілуйко, О. С. Стрижак. – К.: Наукова думка, 1979. – 780 с.
20. Смолицкая Г. П. Гидронимия бассейна Оки (Список рек и озер) / Г. П. Смолицкая. – М.: Наука, 1976. – 403 с.

21. Торчинська Н. М., Торчинський М. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області / Н. М. Торчинська, М. М. Торчинський. – Хмельницький: Авіст, 2008. – 549 с.
22. Трубачев О. Н. Названия рек Правобережной Украины: Словообразование. Этимология. Этническая интерпретация / О. Н. Трубачев. – М.: Наука, 1968. – 289 с.
23. Трубачев О. Н. Этногенез и культура древнейших славян. Лингвистические исследования (изд. 2-е, дополн.) / О. Н. Трубачев. – М.: Наука, 2003. – 489 с.
24. Указатель к первым восьми томам Полного собрания русских летописей. Указатель географический. – СПб., 1907. – 576 с.
25. Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. Видання перше. – К.: Укрполітвидав 1947. – 1064 с.
26. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер / Перевод с нем. О. Н. Трубачева. – М.: Прогресс, 1964–1973. – Т. I–IV.
27. Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від слов'янських автохтонних відкомпонентних скорочених особових власних імен) / М. Л. Худаш. – К.: Наукова думка, 1995. – 362 с.
28. Шульгач В. П. Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції) / В. П. Шульгач. – К., 1998. – 368 с.
29. Шульгач В. П. Деякі «балтійські» гідроніми Верхньої Наддніпряниці в слов'янській перспективі. III / В. П. Шульгач // Іншомовні елементи в ономастиці України: М-ли наук. семінару (12-13 вересня 2001 р.). – К.: «Кий», 2001. – С. 113-127.
30. Шульгач В. П. Нариси з праслов'янської антропонімії / В. П. Шульгач. – К.: «Довіра», 2008. – 413 с.
31. Шульгач В. П. Старожитня гідронімія України і праслов'янський ономастичний континуум / В. П. Шульгач // Мовознавство. – 2008. – № 2–3. – С. 50–61.
32. Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд / Под ред. О. Н. Трубачева, А. Ф. Журавлева. – М.: Наука, 1974–2014. – Вып. 1–39.
33. Яшкін І. Я. Беларускія геаграфічныя назвы. Тапаграфія. Гідралогія / І. Я. Яшкін. – Мінск: Навука і тэхніка, 1971. – 255 с.
34. Bezlaj F. Slovenske vodne jmena / F. Bezlaj. – Ljubljana, 1956-1961. – Т. I-II.
35. Boryś W. Prasłowiańskie prefiksy imienne *pa-*, *pra-*, *sQ-*, *Q-* w języku serbsko-chorwackim / W. Boryś // Rocznik Slawistyczny. – Wrocław etc., 1973. – Т. XXXIV. – Cz. I. – S. 69–81.
36. Boryś W. Prefiksacja imienna w językach słowiańskich / W. Boryś. – Wrocław: Wydaw. PAN, 1975. – 180 s.
37. Historisches Ortsnamenbuch von Sachsen / Herausgegeben. E. Eichler und H. Walter. – Berlin, 2001. – Bd I–III.
38. Hydronimia Odry: Wykaz nazw w układzie hydrograficznym / Pod red. H. Borka. – Opole: Instytut Śląski, 1983. – 350 s.
39. Profous A., Svoboda J. Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původní význam a změny. Praha: Nakl. ČSAV, 1947–1957. D. I–IV; D. V / J. Svoboda, V. Šmilauer a dal.
40. Rospond S. Ze studiów nad polską toponomastyką. IX. *Gniezno* / S. Rospond // Język polski. – 1961. – Т. XLI/5. – S. 341–342.
41. Russisches geographisches Namenbuch / Begr. von M. Vasmer. – Wiesbaden, 1962–1980. – Bd I–X.

42. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów Słowiańskich / Pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego. – Warszawa: Nakł. F. Sulimierskiego i W. Walewskiego, 1880–1902. – Т. I–XV.
43. Szulowska W., Pawłowska E. Nazwy wód w Polsce / W. Szulowska, E. Pawłowska. – Warszawa: W-wo naukowe Semper, 2001. – Cz. I. Układ alfabetyczny. – 331 s.
44. Udolph J. Alteuropäische hydronymie und uhrslavische Gewässernamen / J. Udolph // Onomastica. – 1997. – Roczn. XLII. – S. 21–70.
45. Vanagas A. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas / A. Vanagas. – Vilnius, 1981. – 408 ps.
46. Závodný A. Hydronymia slovanskej časti povodia Moravy / A. Závodný. – Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis 2012. – 469 s.

Святослав Вербич

**Словообразовательная структура гидронимов
как свидетельство их архаики**

В статье этимологизируются гидронимы *Соболь*, *Солючка*, *Суржа*, *Сутиска*, зафиксированные в бассейне Верхне-Среднего Днестра. Анализируемые названия мотивированы апеллятивами, образованными по архаической (непродуктивной в современных славянских языках) словообразовательной модели с приставкой *су-* < псл. **sQ-*.

Ключевые слова: гидроним, приставка *су-* < псл. **sQ-*, архаическая славянская словообразовательная модель.

Sviatoslav Verbych

Word-formation structure of hydronyms as evidence of their archaic

The present paper concentrates on etymological analyzing of the hydronyms *Соболь*, *Солючка*, *Суржа*, *Сутиска*, which were localized in the Upper and the Middle Dniester river basin. In the basis of these hydronyms are appellatives, formed on an archaic (non-productive in modern Slavic languages) word-formation model with prefix *су-* < archaic Slavic. **sQ-*.

Key words: hydronym, prefix *су-* < archaic Slavic. **sQ-*, archaic Slavic word-formation model.